

докторант ВЕЛИ МУСОВ

ЮГОЗАПАДЕН УНИВЕРСИТЕТ „НЕОФИТ РИЛСКИ“, БЛАГОЕВГРАД

**СОЦИАЛНО-ИКОНОМИЧЕСКИ РЕЗУЛТАТИ ОТ ВНЕДРЯВАНЕТО И ИЗПОЛЗВАНЕТО
НА СЪВРЕМЕННИТЕ ИНФОРМАЦИОННИ ТЕХНОЛОГИИ В СФЕРАТА НА
ЗДРАВЕОПАЗВАНЕТО**

**SOCIAL-ECONOMIC RESULTS FROM THE INTRODUCTION AND USE OF MODERN
INFORMATION TECHNOLOGIES IN THE FIELD OF PUBLIC HEALTH**

PhD Student VELI MUSOV

SOUTH-WEST UNIVERSITY "NEOFIT RILSKI" BLAGOEVGRAD

Abstract: The introduction and use of modern information technologies in public health contribute to the achievement of positive social and economic results in the field. This new type of technologies provides opportunities for a more efficient and effective collecting, filing, processing, exchanging, analysing and distributing of specific health information among all the participants within the system and provides tools for elimination of misuses and minimization of the risk of loss of specific health information. The modern information technologies result in an optimum use of resources in public health, bring transparency into the system and prevent the unregulated payments for health and medical preventions prescribed only on paper.

Key words: Public health, results, efficiency, modern information technologies, quality, health and medical services.

Съвременните информационни технологии допринасят за подобряването на социално-икономическите резултати в сектора на здравеопазването. Тяхното внедряване допринесе засилено да се използва термина електронно здравеопазване. Електронното здравеопазване е сравнително нова тема, която е свързана предимно с приложението на съвременните информационни технологии, даващи възможност за бързото събиране, архивиране, обработка, обмен, анализ и разпространение на специфична здравна информация. Присъединяването на България към Европейския съюз изисква страната да се съобразява с редица европейски здравни стандарти и засиленото участие в национални и световни здравни програми, свързани с проблеми в здравеопазването, но вече в контекста на ЕС. Отварянето на границите за българските лица в рамките на ЕС и облекченият режим за получаване на визи, изисква мобилност и достъпност до здравна информация от различни места

на света за поддържане на по-добро здраве.

Всъщност, доброто здраве е необходимо условие за лично и обществено благополучие, а защитата на здравето посредством функциите на здравеопазване то е едно от фундаменталните човешки права. Често се налага да се търси взаимовръзка между здравето и икономическите резултати в производствената и извън производствената сфера. „Здравото общество“ допринася за развитието на икономиката и постигане на икономически растеж, а „болното общество“ непрекъснато се нуждае от значими средства за поддържане на здравословното си състояние и лечение на заболяванията. Въпреки увеличените средства за здравеопазване, здравето на нацията се влошава. Непрекъснато се увеличава броят на лицата със заразни и опасни болести, а също така онкологичните и сърдечно-съдовите заболявания. За поддържане на добро здраве са необходими достатъчно ресурси и стрик-

тно им използване. Оскъдните и ограничените ресурси в здравеопазването налагат по-ефективен контрол при изразходването им и търсене на начини и варианти за постигане на социално-икономически резултати в сектора на здравеопазването.

Внедряването и използването на съвременните технологии в здравеопазването придобиват нарастваща използваемост и потребност със засилената миграция на хората през последните няколко години и непропорционалното разпределение на гражданите и здравните специалисти, ангажирани със здравна и медицинска дейност. Преди всичко, защото са свързани с възможността да подпомагат обмена и разпространението на специфична здравна информация между различни здравни и медицински специалисти и институции, оказващи влияние върху здравето на обществото, а също така и за осъществяване на телемедицински услуги.

Съвременните информационни технологии допринасят за постигане на положителни социално-икономически резултати за лечебните и здравни заведения, както поддържане и подобряване на общественото здраве в страната. Постигнатите резултати най-общо могат да се разделят на:

Постигане на **по-високо качествени услуги в здравеопазването**, чрез повишаване на информираността на населението и комуникационните връзки на заетите служители в здравния сектор. С помощта на съвременните информационни технологии се предоставя възможност на здравната система за ефективна и качествена комуникация. Качеството на общуване между здравните специалисти до голяма степен влияе върху качеството на грижите за пациента. Това са технологии, които водят до експедитивност при разпространение на здравна информация и по-голяма информираност сред населението.

По-оптимално използване на здравните ресурси в здравеопазването, както и намаляване на неефективни-

те разходи, чрез електронно управление на пациентопотока, предотвратяване на дублирани действия и лечебни процедури, водещи до генериране на нови финансови средства и време. Здравеопазването се характеризира, като система от отворен тип, на чийто вход застават всички необходими ресурси, използвани в сектора човешки ресурси, финансови, материални, информационни и времето като ресурс. Всички те са взаимнообвързани и взаимозависими по между си. Между входа и изхода на системата се характеризира с процес на преобразуването им в здравни блага и услуги за гражданите и обществото, а изхода на системата с постигнатите социално-икономически резултати. За постигане на ефективност е необходимо с по-малко ресурси да се постигат по-добри резултати, а това се получава чрез засиленото използване на съвременните информационните технологии, които редуцират времето за посещения, времето за административна дейност и предотвратяват изразходването на средства за дублиране на здравни услуги и избегнати неефективни хоспитализации. Съвременните информационни технологии оказват положителен резултат в икономията на време за въвеждане на данни, защото набрани текстове могат да се използват повторно при необходимост. Икономията на време от здравните специалисти реализирана с помощта на съвременните информационни технологии се разпределя за по-важни здравни и медицински нужди. Те предотвратяват стреса, умората от натоварване с административна дейност и поддържат жизнения дух на персонала, а за пациентите е налице по-бърз достъп чрез на маляване на чакането пред кабинетите и отделенията по време на престоя в болницата.

По-големи възможности за **навременна диагностика и оптимално лечение**, чрез възможностите за ползване на предходна специфична здравна информация за пациента. Всички натрупани здравни данни за пациента и възмож-

ността да се проследи хистологията на дадено заболяване, допринася за приемане на навременна диагностика и оптимално и ефективно лечение. Това са технологии, които могат да сигнализират за евентуални здравни заплахи при стриктното въвеждане на здравните показатели за пациента, без да е необходимо засилено човешко участие. Навременната диагностика е съпроводена с по-малко разходи и здравни грижи, както и излекуване на за боляването или обратно ненавременната диагностика е съпроводена с много средства, упорити здравни грижи, а в някои от случаите и до фатален край. Неблагоприятните събития в здравеопазването в повече от случаите са резултат от липса на здравна информация, а не плод на лекарска грешка. Наличието на предходна здравна информация за пациента позволява част от спешните случаи да се решават мигновено, вместо да се правят допълнителни ненужни изследвания или да се изисква здравната информация от личния лекар или архива. Навременната диагностика допринася за постигане на добри резултати в здравно-демографската характеристика на населението в страната.

Подобряване на възможностите за **побързо и ефикасно събиране, архивиране, обработка, анализ, обмен и разпространение на специфична здравна информация** за нуждите на здравеопазването. Съвременните информационни технологии са предназначени за събиране, архивиране, обработка, анализ, обмен и разпространение на звукова, графична, текстова, числова, мултимедийна и друга информация. Обменът на специфичната здравна информация се осъществява в реално време, независимо от това на коя точка от земята се намира пациентът или здравният специалист. Чрез този нов тип технологии се събира и анализира здравна информация от различни здравни центрове за сравнително кратък период и при констатиране на национална или световна здравна заплаха се предприемат необходимите действия

за предотвратяването ѝ. Съвременните информационни технологии допринасят за осъществяване на оптимална защита при преноса на здравна информация, като позволяват да бъде криптирана, преобразувана и съхранявана и отново използвана по най-лесния и удобен начин за потребителя.

Повече средства за нуждаещите се граждани чрез осигурената **прозрачност в системата на здравеопазването**, която предоставя възможност за стриктно проследяване на извършените дейности в сектора и ограничават нерегламентирани плащания от фиктивно назначени здравни и медицински интервенции. Непрекъснато се отчитат фиктивни прегледи и лечения, с които се черпят сравнително големи средства от бюджета на НЗОК. Цялото това източване на средства, води до лишаване от здравни грижи и услуги за наистина нуждаещите се лица, породено от липса на финансови средства или забава в предприемането на лечение. Всичко това се предотвратява с предоставяне на пациента възможност за достъп до електронното здравно досие, което поражда двустранен контрол, осъществяван от страна на пациента и при констатиране на злоупотреби да се сигнализира.

Разполагаема здравна информация без значение от местонахождението на човека чрез възможностите на глобалната интегрирана информационна здравна система. Засилването на вътрешната и външна миграция поражда необходимостта на здравната информация за пациентите да е на разположение по всяко време и на всяко място, породило потребността на същата. Почти всеки гражданин в страната е ползвал здравни и медицински услуги, осъществени от лекар, различен от общопрактикуващия. Тези прегледи се осъществяват без да се знае предходно заболяване, алергии и много друга подобна информация, която предотвратява нежелани последствия от назначени здравни интервенции или изписани медикаменти. Чрез възможности те на съвременните информационни тех-

нологии се предоставя постоянен достъп до електронните здравни досиета за пациента, докато информацията на хартиени досиета е съхранена в определени архиви и е достъпна само на определеното място, намиращо се архива и в рамките на работното време.

Осигуряване на по-големи възможности за **елиминирание или минимизиране на рисковете от злоупотреба** със специфична здравна информация, чрез засиленото внедряване и използване на съвременните информационни технологии в здравеопазването. Някоя техническа система не е стопроцентово защитена от отказ, при която е възможно да възникне загуба на специфична здравна информация. Съвременните информационни технологии осигуряват връзката като инструменти за минимизиране на рискове от загуби.

Подобряване на **качеството и достъпа до здравните услуги** за гражданите, чрез предоставяне на разнообразни възможности за телемедицински консултации и други здравни услуги. Телмедицинските услуги, съществявани с помощта на съвременните информационни технологии в здравеопазването осигуряват медицинска и здравна информация за потребителите, които се намират на разстояние от медицинските центрове и здравните специалисти. Също така оказват влияние за постигане на равнопоставеност и достъпност при полването на здравните услуги.

Предоставяне на възможности за **ефективни национални здравни програми за превенция и промоция на здравето**, чрез масово разпространение

на здравна информация с помощта на съвременните информационни технологии. Въпреки провежданите национални здравни програми, не винаги посланието достига до всеки гражданин, намиращ се на територията на страната. Тези програми и кампании се провеждат в определено време и място, за което имаме основание да твърдим, че липсва постоянност. Доста от гражданите не получават здравното послание предвид обстоятелствата, че се намират в по-трудно достъпни и отдалечени населени места. Съвременните информационни технологии позволяват здравната информация и здравните кампанийни послания да достигат до по-голяма пациентска или гражданска аудитория.

Замяната на досега използваните технологии със съвременните и модерни информационни технологии води до **по-висока ефикасност** и оказват съществено въздействие за постигане на социално-икономическите резултати в сектора. Замяната на хартиените здравни досиета с електронни и електронното управление на данните и ресурсите в системата на здравеопазването включително и електронния контрол и управление на лекарствените продукти водят до крайни положителни резултати, осъществени със сравнително по-малко разходи в сравнение с досега използваните начини и методи.

Използването на съвременните информационни технологии в здравеопазването водят до повишаване на качествено ниво на социално-икономическата информатизация на обществото.

Използвана литература:

1. Винарова, Ж., Вуков, М., Информационни системи в медицината и здравеопазването, НБУ, 2005
2. Каролова, Т., Социално-икономически аспекти на информатизацията, Университетско издание „Н. Рилски“, Благоевград, 1999
3. Иванова, Д., Човекът и неговата среда, Университетско издание „Н. Рилски“, Благоевград, 2010
4. Попов, М., Е. Делчева, Технологии в здравеопазването, УИ „Стопанство“, С., 2006
5. Стратегия за внедряване на електронно здравеопазване в България
6. Концепция за по-добро здравеопазване в България 2010-2015г.
7. Закон за здравето, Издателство Сиби, София, 2011
8. Medical Records Institute's Seventh Annual Survey of Electronic Health Record Trends and Usage for 2005
9. <http://www.mh.government.bg>